

МАРИУПОЛСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра практичної психології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
практичної психології

Варава Л.А.

«27» серпня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВДЗП 2.1.2 «ПСИХОЛОГІЯ ТВОРЧОСТІ»

Освітньо-професійна програма «Практична психологія»

спеціальність 053 «Психологія»

факультет філології та масових комунікацій

2020-2021 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Психологія творчості» для здобувачів вищої освіти за ОС «Магістр», спеціальністю 053 « Психологія». Маріуполь: МДУ, 2020 р. 14 с.

Розробник: Мойсеєнко Р.М. – кандидат пед. наук, доцент кафедри практичної психології

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри практичної психології

Протокол від “27” серпня 2020 року

Завідувач кафедри практичної психології:

(підпис) (Варава Л.А.)

© МДУ, 2020

© МДУ, 2021

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів: 3	Галузь знань: 07 Управління та адміністрування	Вибірковий компонент ОПП	
Модулів: 2	Спеціальність: Освітньо-професійна програма «Практична психологія» спеціальність 053 «Психологія»	Рік підготовки:	
Змістових модулів: 2		2-й	2-й
Індивідуальне навчально-дослідне завдання: виконання різнорівневих професійно орієнтованих завдань		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		2-й	2-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Освітній ступінь: магістр	14 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	2 год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		50 год.	74 год.
		Індивідуальні завдання: год. 10	
Вид контролю: ЗАЛІК			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 33% / 66%

для заочної форми навчання – 20% / 80%

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: оволодіння теоретичними основами психології дитячої творчості з акцентом на проблеми розвитку творчого потенціалу особистості.

Завдання:

- 1) формування у майбутніх практичних психологів наукових уявлень про феномен творчості та підходи до його вивчення;
- 2) вивчення психологічних закономірностей творчого процесу та особливостей творчої особистості;
- 3) розкриття сутності видів творчості у різних сферах суспільного життя;
- 4) розширення уявлень майбутніх психологів про власний творчий потенціал для подальшого особистісного та професійного розвитку; проведення діагностики рівню розвитку творчих здібностей;
- 5) набуття вмінь користуватися методами психологічної роботи з особистістю і групою щодо розвитку творчих здібностей.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі: дисципліна входить до переліку вибіркової компоненти навчального плану за вибором студентів.

Передумови для вивчення дисципліни: оволодіння фаховими компетентностями, що сформовані під час вивчення дисциплін «Загальна психологія», «Психологія емоційних явищ», «Робота психолога в організації», «Психологія масових явищ».

Відповідно ОПП психологія творчості як навчальна дисципліна сприяє досягненню таких навчальних результатів:

Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.	ПР1
Вміти організувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.	ПР2
Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.	ПР4
Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.	ПР6
Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.	ПР10

Відповідно ОПП психологія творчості як навчальна дисципліна забезпечує формування та розвиток таких компетентностей:

Інтегральна	
Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.	
Загальні	

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК1);
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК3);
- Цінування та повага різноманітності та мультикультурності (ЗК5);
- Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (ЗК6).

Спеціальні (фахові, предметні)

Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики (СК1);

Здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості (СК2);

Здатність організувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології (СК5).

1. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I

Теоретичні аспекти дослідження творчості у психології

Тема 1

Загальна характеристика творчої діяльності

Предмет психології творчості. Тема творчості в історії філософсько - психологічних навчань: античні відкриття, філософія суб'єкта, філософія буття, філософія життя, психоаналіз. Поняття творчого буття-в-світі. Буттєві феномени створення - перетворення - оновлення. Творчість як основа повноти, гармонії, розвитку буття. Творчість у динаміці індивідуального життя. Генеративність і продуктивність психічного життя. Свідомий і несвідомий рівень творчості. Діяльнісно - продуктивний рівень творчості. Форми життєвої творчості. Поняття індивідуальної культуротворчості. Ціннісний аспект творчої активності. Проблема свободи творчості. Її зовнішні та внутрішні умови. Індивідуальний і колективний суб'єкти творчості. Поняття творчого потенціалу особистості та буттєві умови його розвитку. Творче ставлення особистості до світу і до себе. Сутність особистісних перетворень світу і «я».

Тема 2

Психологічні теорії творчості

Основні дослідницькі підходи та напрями досліджень психології творчості. Значення творчості в загальному культурному, науковому та особистому житті. Творчість як інтелектуальна активність (Богоявленська Д.Б.); генезис інтелектуальної активності. «Надситуативна» активність як творчий потенціал (Петровський В.А.). Роль символу як метафори в творчості. Конвергентне та дивергентне мислення (Гільфорд). Є.І.Замятін про психологію творчого процесу; проблема свідомого контролю.

Тема 3

Сутність творчого процесу

Поняття про творчий процес. Фази творчого процесу (підготовка, визрівання, натхнення, перевірка). Характеристика кожної фази. Три головні психофізіологічні ідеї творчості: взаємодія півкуль, взаємодія усвідомленого та неусвідомленого; взаємодія швидкого та повільного сну та бадьорості. Наявність діалогу між двома знаковими системами - обов'язкова умова творчості. Місце інтуїції в творчому процесі.

Творче завдання як модель творчої діяльності. Творчі стимули, спонукання, процеси, продукти. Етапи продуктивної розумової праці. Стрес як комплексна психофізіологічна характеристика творчого натхнення.

Тема 4

Різновиди творчості

Різноманітність видів творчості: наукова, технічна, художня, музична, ігрова, навчальна, управлінська, комунікативна. Специфіка видів творчості. Функції видів творчості: гносеологічна, аксіологічна, конструктивна, репрезентативна.

Роль досвіду життєвих вражень у творчості. Особливості технічної творчості. Винахідництво як складова технічної творчості. Бар'єри винахідництва.

Тема 5

Особливості прояву творчості у різних сферах людської діяльності

Поняття про художню творчість. Фази художньої творчості, «утворення цілого перед частиною» (прообраз твору) органічний принцип (твір як живий організм); синестезія; «входження» в текст, діалог «двох логік», трансформація «цілого раніше частин» в «частині, що передує цілому»; критичність та її роль. Поняття про задум у художній творчості. Художня творчість як синкретична єдність основних видів діяльності: пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, перетворюючої та комунікативної.

Поняття про наукову творчість. Роль різних видів мислення та емоцій у художньої та наукової творчості. Перепони у науковій творчості.

Вплив національних світоглядних основ на формування наукових концепцій.

Різновиди шляхів творчого процесу. Колективна творчість. Методи колективної творчості.

Змістовий модуль II

Творча особистість

Тема 1

Психологічні особливості творчої особистості

Перцептивні особливості. Особливості розвитку пам'яті та уваги, уява. Особливості мислення; дивергентне та конвергентне мислення. Пластичність та

ригідність мислення - особливість їх проявів. Емоційна сфера. Особливості вольової регуляції. Направленість особистості (потреби, мотиви, інтереси) - найважливіший фактор для визначення творчої особистості. Психологічні особливості творчої особистості. Характерні риси творчої особистості.

Тема 2

Творчий потенціал особистості. Творчі здібності й обдарованість

Поняття про творчі задатки і творчий потенціал дитини. Взаємозв'язок мислення і творчості. Інтелект як творчість. Поняття про творчі здібності. Фактори, що впливають на рівень творчих здібностей. Психологічна характеристика рівнів здібностей. Можливості для розвитку творчих здібностей. Інтелект як творчість.

Тема 3

Особливості творчої діяльності на різних етапах онтогенезу

Вікові особливості творчості. Особливості творчого процесу на різних етапах онтогенезу людини. Сенситивні періоди в розвитку творчості у різних галузях людської культури. Мета творчої діяльності. Зближення уявлення з теоретичним мисленням як зародок творчих здібностей у підлітковому віці. Розвиток творчих здібностей особистості. Особливості дитячої творчості. Неусвідомлений характер дитячої творчості. Ігрова діяльність як сприятлива умова для дитячої творчості. Передбачення як елементарна форма уявлення у ранньому дитинстві. Творче оволодіння мовою та розвиток творчого уявлення в дошкільному віці.

Тема 4

Методи дослідження і стимулювання творчої діяльності

Тести діагностування дивергентного мислення за Дж. Гілфордом. Теорія дозрівання А. Гезелла. Лонгітюд Л. Термана. Особливості застосування методик дослідження творчих якостей особистості. Методи стимуляції творчої діяльності. Методи розвитку творчого спілкування та творчих рис характеру. Методи активізації та використання індивідуального творчого потенціалу. Методи самопізнання власних особистісних якостей за допомогою самоспостереження. Методи активізації та реалізації творчого досвіду. Методи активізації інтелектуальних процесів.

Тема 5

Розвиток групової та індивідуальної творчості

Формування творчого мислення. Порівняльна характеристика методів пошуку творчих рішень. Алгоритми вирішення проблемних ситуацій. Розвиток творчої уяви. Прийоми розвитку уяви. Створення образу як моделі творчого процесу. Функціонально-системний аналіз психологічної природи уяви. Поняття про морфологічний аналіз.

Наукові колективи як приклад творчого мікросередовища. Особливості керівництва окремими творчими колективами. Керівництво установами освіти. Керівництво театральними колективами. Керівництво редакційними колективами.

Методи розвитку творчого мислення. Творчі функції, спрямованість і якість інтелекту. Творчість в емоційній сфері особистості. Творча спрямованість почуттів. Емоційна регуляція творчого процесу. Інтуїтивна основа творчості. Творчі тренінги.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
<i>Змістовий модуль I</i>												
Теоретичні аспекти дослідження творчості у психології												
Тема 1. Загальна характеристика творчої діяльності	8	2				6	8	2				6
Тема 2. Психологічні теорії творчості	8	2	2			4	8		2			6
Тема 3. Психологічний механізм творчого процесу	8	2	2			4	8					8
Тема 4. Різновиди творчості	8		2			6	8					8
Тема 5. Особливості прояву творчості у різних сферах людської діяльності	8		2			6	8					8
Разом за змістовим модулем 2	40	6	8			26	40	2	2			36
<i>Змістовий модуль II</i>												
Творча особистість												
Тема 1. Психологічні особливості	8	2				6	8					8

творчої особистості												
Тема 2. Творчий потенціал особистості	8	2	2			4	8		2			6
Тема 3. Особливості творчої діяльності на різних етапах онтогенезу	8		2			6	8					8
Тема 4. Методи дослідження творчої діяльності особистості	8	2	2			4	8					8
Тема 5. Розвиток групової та індивідуальної творчості	8	2	2			4	8					8
Разом за змістовим модулем 2	40	8	8			24	40		2			38
Модуль 2												
ІНДЗ			-	-	10	-						10
Усього годин	90	14	16		10	50	90		2	4		10 74

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Психологічні теорії творчості	2
2	Тема 2. Сутність творчого процесу	2
3	Тема 3. Характеристика видів творчості	2
4	Тема 4. Креативність. Теорії креативності.	2
5	Тема 5. Творчі здібності й обдарованість	2
6	Тема 6. Особливості творчої діяльності на різних етапах онтогенезу	2
7	Тема 7. Методи дослідження творчої діяльності особистості	2
8	Тема 8. Механізми розвитку групової та індивідуальної творчості	2

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин

1	Не передбачено	
---	----------------	--

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено	

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Творчість як основа повноти, гармонії, розвитку буття	6
2	Основні дослідницькі підходи та напрями досліджень психології творчості	4
3	Роль досвіду життєвих вражень у творчості	4
4	Стрес як комплексна психофізіологічна характеристика творчого натхнення	6
5	Психологічні механізми розвитку креативності	6
6	Направленість особистості (потреби, мотиви, інтереси) - найважливіший фактор для визначення творчої особистості	6
7	Психологічна характеристика рівнів здібностей	4
8	Сенситивні періоди в розвитку творчості у різних галузях людської культури	6
9	Творчість в емоційній сфері особистості. Творча спрямованість почуттів	4
10	Прийоми розвитку уяви	4
	Всього	50

Самостійна робота студентів в межах, визначених тематичним планом дисципліни, проводиться у наступних формах:

- опрацювання основних тем курсу на основі лекційного матеріалу, нормативно-правової бази;
- самостійне вивчення окремих питань та тем відповідно до рекомендованої учбово-методичної літератури;
- підготовка доповідей і виступів на семінарських заняттях, самостійний пошук додаткових інформаційно-довідкових джерел з метою посилення відповідної аргументації;
- розв'язування задач та виконання інших розрахунків і формування висновків на практичних заняттях;
- підготовка до різних форм проміжного (поточного і модульного) контролю (контрольних робіт, тестових завдань тощо).

За власним бажанням та вибором студента додатково, з метою отримання додаткових балів, він може виконати реферат на одну із тем, запропонованих викладачем, або запропонувати та погодити з викладачем власну тему.

9. Індивідуальні завдання

Виконання діагностичних методик на виявлення творчих здібностей особистості.

Загальні вимоги до виконання:

1. Індивідуальне завдання повинно мати практичне спрямування та носити творчий, дослідницький характер;

2. Тип індивідуального завдання – реферат;

3. Виконується ІНДЗ з додержанням всіх технічних вимог до письмових робіт. Текст має бути надрукований на принтері через 1,5 міжрядкових інтервали на одному боці аркуша білого паперу формату А4. Шрифт Times New Roman, 14 пт. Текст розміщується на сторінці, яка обмежується полями: ліве – 25 мм, нижнє, верхнє – 20 мм, праве – 15 мм. За обсягом ІНДЗ має складати 15-20 сторінок. ІНДЗ починається з титульного аркуша, за ним розміщують послідовно: зміст ІНДЗ, основний текст (з підзаголовками відповідно до змісту роботи), список використаних джерел (не менше 15), посилання на джерело інформації - обов'язкове;

4. Оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання: 15 балів.

10. Методи навчання

При викладанні дисципліни застосовуються словесні, наочні та практичні методи навчання.

Словесні і наочні використовуються під час лекцій. Під час проведення лекцій використовуються такі словесні методи як: розповідь, пояснення, елементи дискусії, проблемні питання, та наочні методи: ілюстрація, демонстрація, презентація.

Під час проведення семінарських занять застосовуються такі методи: обговорення, аналіз професійних ситуацій, укладання глосарію, виконання тестових завдань.

11. Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на семінарському занятті

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно й аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, вільно використовує наукову термінологію, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст,

	виявляє елементарні знання окремих положень. Однак не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Критерії оцінювання ІНДЗ:

15 балів – тему повністю розкрито щодо виконання поставлених завдань, здатність здійснено аналіз та узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу, самостійність та оригінальність дослідження, відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела.

10 балів – тему розкрито достатньо повно, проведено аналіз наукової інформації, переважно констатуючого характеру, опрацьовано достатню кількість джерел, мають місце технічні та стилістичні помилки.

5 балів – тему розкрито недостатньо повно, наведено матеріал репродуктивного характеру, список використаних джерел недостатній для розкриття теми.

0 балів – матеріал повністю використано із інтернету.

12. Засоби оцінювання

Поточний контроль перевірка конспектів студентів; співбесіда зі студентами під час індивідуальних занять; консультація; тестова перевірка знань; перевірка індивідуального навчально-дослідного завдання; експрес-опитування; залік.

Підсумкова оцінка складається з суми балів за:

- роботу студента на семінарських заняттях;
- самостійну роботу (конспекти, опрацювання інформаційних джерел);
- виконане індивідуальне навчально - дослідне завдання (написання рефератів, виконання творчих та інших індивідуальних завдань);
- виконання тестових завдань;
- відповіді на заліку.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2					ІНДЗ	Залік	Сума
T 1	T 2	T3	T4	T5	T 6	T7	T8	T9	T10			
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	15	35	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Виконання завдань на семінарських заняттях передбачено в аудиторії, яка обладнана комп'ютерною технікою, в якій є доступ до мережі Інтернет, проектор мультимедійний, екран, дошка настінна маркерна, використовувати мультимедійні презентації, наочний матеріал тощо.

15. Методичне забезпечення

1. Робоча програма з навчальної дисципліни «Психологія творчості». Маріуполь: МДУ, 2020. 14 с.
2. Методичні рекомендації до семінарських занять.
3. Методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни.
4. Фондові лекції з дисципліни, що вивчається.
5. Тестові завдання з дисципліни.
6. Перелік контрольних питань з теми.

16. Рекомендована література

Базова

1. Білоус П.В. Психологія літературної творчості: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2014. 216 с.
2. Грецов А.Г. Тренинг креативности. Санкт-Петербург: Питер, 2007. 208 с.
3. Ермолаева-Томина Л.Б. Психология художественного творчества: Учебное пособие для вузов – 2-е изд. / Л.Б. Ермолаева-Томина. Москва: Академический проект: Культура, 2005. 304 с.
4. Клименко В.В. Психологія творчості: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 480 с.
5. М'ясоїд П. А. Загальна психологія: навч. посіб. 4-те вид., стер. Київ: Вища школа, 2005. 487 с.

6. Максимова С.В. Творчество: созидание или деструкция. Москва: Академический проект, 2006. 224 с.
7. Маслоу А. «По направлению к психологии бытия». Москва: Эксмо-Пресс, 2002. 272с.
8. Морозов А.В. Креативная педагогика и психология: Учебное пособие. Москва: Академический проект, 2004. 560 с.
9. Николаева Е.И. Психология детского творчества. Санкт-Петербург: Питер, 2010. 136с.
10. Николаенко Н.Н. Психология творчества. Санкт-Петербург: Питер, 2005. 200 с.
11. Основи психології: Підручник / За заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. 6-те вид., стереотип. Київ: Либідь, 2006. 632 с.
12. Роменець В.А. Психологія творчості. Київ: Либідь, 2004. 288 с.
13. Туриніна О.Л. Психологія творчості. Київ: МАУП, 2007. 160 с.
14. Швай Р. Психологія та педагогіка творчості. Львів: Львівська політехніка, 2014. 200 с.

Додаткова

1. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. Москва: Просвещение, 1991.
2. Гарднер Говард. Структура разума: теория множественного интеллекта: Пер. с англ. Москва, 2007. 512 с.
3. Грейсман А.Л. Основы психологии художественного творчества. Москва, 2003.
4. Дружинин В.М. Психология общих способностей. Санкт-Петербург: Питерком, 1999. 368 с.
5. Завгородня О. Проблема психологічного здоров'я. Теоретичні та прикладні аспекти *Психологія і суспільство*. 2007. № 3, с.125.
6. Кульчицька О. І. Соціально-психологічні фактори формування таланту *Практична психологія та соціальна робота*. 2007, №1. С.1
7. Кучерявий І.Т., Клепиков О.І. Творчість основа розвитку потенційних джерел особистості. Київ, 2000.
8. Лейтес Н.С. Возрастная одаренность школьников. Москва: Академия, 2001. 320 с.
9. Моляко В.О. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень. Житомир: Вид-во Рута, 2006. 320 с.
10. Тамберг Ю.Г. Развитие творческого мышления ребенка. Санкт-Петербург, 2002.
11. Хрестоматия по психологии художественного творчества /Ред. сост. А.А. Грейсман. Москва: Магистр, 1998.
12. Чубук Н. Ф. Герой детского литературного творчества: две основные формы воплощения. *Мир психологии*. 2002. № 1. С. 142–151.
13. Шоттенлоэр Г. Рисунок и образ в гештальттерапии / Пер. с нем. Санкт-Петербург : Издательство Пирожкова, 2001.